

TEXT HISTÒRIC:

Carta anònima d'Andreas Osiander dirigida al lector i afegida a la primera edició del *De revolutionibus orbium coelestium* (1543)

Al lector sobre les hipòtesis d'aquesta obra

No dubto pas que alguns estudiosos, un cop ja ha estat divulgada la fama de la novetat de les hipòtesis que aquesta obra conté, com són que la Terra es mou i que el Sol, per la seva banda, es manté immòbil al mig de l'Univers, se sentiran enormement ofesos i pensaran que no cal, de cap manera, pertorbar les arts lliberals que ja des de fa temps es troben perfectament establertes. Però si es dignen a examinar acuradament la qüestió, trobaran que l'autor d'aquesta obra no ha comès res que mereixi repulsa. En efecte, és propi de l'astrònom d'inferir la història dels moviments celestes per mitjà d'una observació diligent i plena d'art. Després deduir-ne les causes, o bé -com que les de debò no les pot assolir de cap manera- imaginar i construir les hipòtesis que se li acudeixen, a partir de les quals aquells mateixos moviments, seguint els principis de la geometria, es puguin calcular correctament, tant per al temps futur com pel que fa al passat. Ambdues coses ha fet magníficament aquest autor. En efecte, no cal que totes aquestes hipòtesis siguin veritables, ni cal que siguin versemblants; ja n'hi ha ben bé prou que ens mostrin un càlcul que concordi amb les observacions. Si no és que casualment hi ha algú tan poc coneixedor de la geometria i de l'òptica, que sigui capaç de creure's l'epicicle de Venus o el faci la causa que, de vegades, avantatgi al Sol i, d'altres, li vagi al darrere quaranta parts [de cercle], o més encara. Car, establerta una teoria així, qui no veu que necessàriament se'n segueix que el diàmetre d'aquest estel en el perigeu hauria d'aparèixer més de quatre vegades més gran, i el seu cos més de setze, que en l'apogeu, cosa a la qual s'oposa tota l'experiència dels segles? I encara n'hi ha més de teories, no pas menys absurdes en aquesta matèria, que en aquest moment no cal pas examinar. Ja resta palès que aquest art desconeix completament i simple les causes del moviments aparents no uniformes, i si se n'imagina algunes –cosa que fa i certament d'una manera profusa-, no ho fa tant per a intentar convèncer ningú, com per a establir un càlcul exacte.

Però, com que d'un mateix moviment es fan, de vegades, hipòtesis diverses (com ara per al moviment del Sol, l'excentricitat i l'epicicle), l'astrònom haurà de triar, per davant de totes, aquella que resulti més fàcil de comprendre. El filòsof probablement exigirà més aviat la versemblança; però, ni l'un ni l'altre assoliran o ens podran ensenyar res de cert, si no és quelcom rebut per revelació divina.

Deixem, doncs, que també aquestes noves hipòtesis es vagin coneixent al costat de les antigues, no pas més versemblants, sobretot perquè són, al mateix temps, admirables i fàcils i comporten un veritable tresor d'observacions doctíssimes.

I que ningú no n'esperï res de cert de l'astronomia, quant a les hipòtesis, car aquesta ciència no pot fornir-nos cap certesa, no fos cas que, prenent com a veritables unes idees inventades amb tot un altre fi, deixés aquesta disciplina més imbècil que quan s'hi van acostar. Adéu siau.

QÜESTIONS:

- 1.- Qui fou el veritable autor del llibre que està encapçalat per la carta que hem transcrit? Informa't del personatge i del context sociohistòric en el qual va viure.
- 2.- Saps què eren les arts liberals? Per què s'excusa l'autor de pertorbar-les?
- 3.- Quin model de l'Univers defensarà aquest llibre? Quines conseqüències va tenir en l'evolució de la història del pensament i en la història de la ciència?
- 4.- Quin paper atribueix l'autor de la carta a les hipòtesis científiques astronòmiques? Creus que el seu raonament és defensable des d'un punt de vista epistemològic?
- 5.- Per què en l'astronomia antiga calia atribuir un epicicle a Venus tal com descriu la carta?
- 6.- L'autor d'aquesta carta creu que l'epicicle assignat a Venus és una hipòtesi versemblant? Quins arguments aporta al lector? Són de tipus científic?
- 7.- Conjectura quina fou la veritable intenció de l'autor d'aquesta carta: protegir l'autor de possibles crítiques, protegir-se ell mateix, trair-lo...?